

El 43% dels presos catalans estan a l'expectativa de judici

Per una condemna més digna

Les denúncies contra el jutge Manzanares, el judici a 18 funcionaris de la Model acusats de maltractaments, la deficient situació sanitària i el desgavell judicial causen força malestar entre els presos i preses catalans i posen de manifest possibles "explosions violentes".

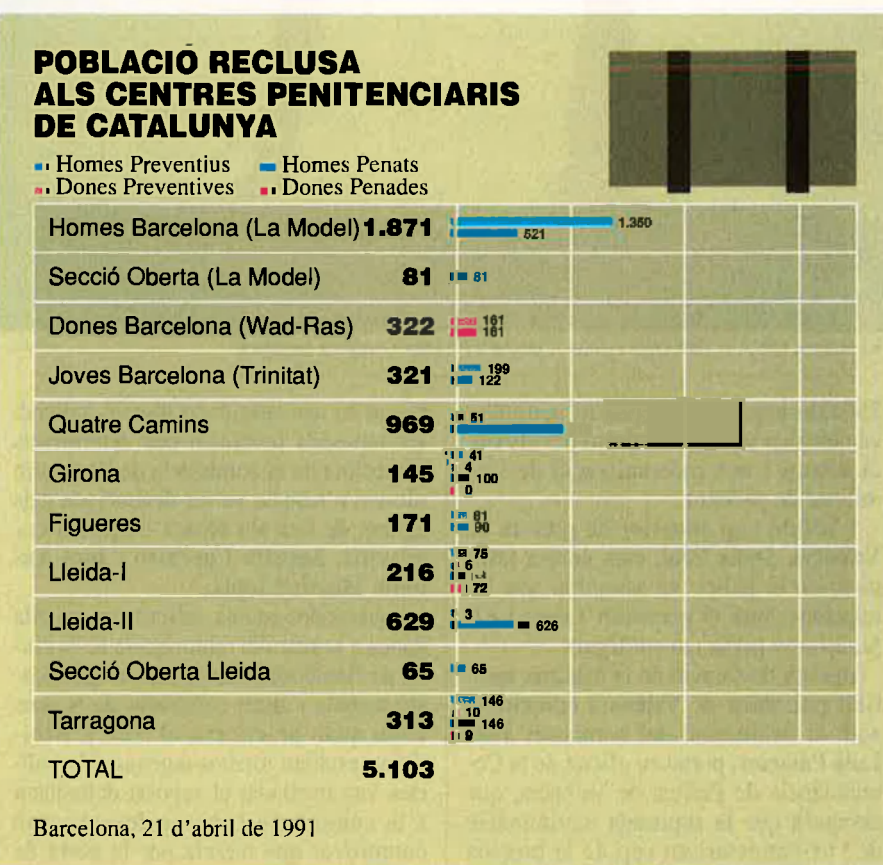
Quan s'entra en una presó, és té la sensació d'ofec, de falta d'aire per respirar i d'espai per moure's. Paradoxalment les reixes de finestres, portes i locutoris impedeixen que hi circuli l'aire, i les parets i l'ambient que s'hi respira no ajuden a dispersar l'angoixa.

Aquest abatiment es reforça quan s'entra en contacte amb el cos de funcionaris que hi ha dins les presons i és que a vegades dóna la impressió que aquesta gent, o ja hi està molt feta o és insensible a qualsevol percepció humana.

Tota situació repressiva, com és el cas d'una presó, provoca rumors de maltractaments, abusos i, fins i tot, tortures que, pel fet d'ubicar-se en espais impenetrables, són difícils de comprovar. Dins les presons hi ha màfies, i els mateixos presos són els primers a enfrontar-s'hi, però també els primers a rebre'n les conseqüències. Si un pres delata un altre, ja pot començar a pensar en la seva seguretat. Però encara és més inusual que un pres denunciï un funcionari, perquè llavors sí que té les de perdre.

Per això, que un grup de presos de la Model de Barcelona hagi decidit denunciar 18 funcionaris d'aquesta presó per maltractaments i tortures és un fet insòlit. I que aquest cas arribi als tribunals encara ho és més. Però aquesta setmana passada es va realitzar l'obertura oral del cas, amb 22 funcionaris asseguts al banc dels acusats a l'espera de la sentència.

Es dóna el cas que aquests 18 funcionaris estaven inscrits en les llistes del nou sindicat ASI (Acció Sindical Independent), de caire més aviat groc, format per antics funcionaris de presons i de tendència feixista. En les recents eleccions sindicals, ASI va obtenir 130 dels 140 possibles vots, aproximadament, a Quatre Camins i, arran de les denúncies, s'han dedicat a amenaçar els advocats que porten el cas i funcionàries de Wad-Ras. D'altra banda, la formació dels funciona-



VICTOR NAVARRO

ris penitenciaris no acaba de ser la deguda. Segons fonts de CCOO a Wad-Ras, "la formació és mínima, reduïda i selectiva. Als cursos no pot accedir tothom, i cada dia els redueixen més". Igualment, Elies Rogent, vice-síndic de Greuges, afirma que "als funcionaris de les últimes fornades els falta experiència, tot i que els cursos de preparació són correctes. Dels de les antigues fornades n'hi ha molts que s'han convertit en professionals a força de l'experiència, però sempre queda el dubte de si l'experiència ha estat la de "la lletra pel cul entra"... I és que abans no hi havia cursos de formació".

Però les denúncies dels presos no s'aca-

ben aquí. Per primera vegada en la història penitenciària, un grup de 104 presos inicialment, i 120 després, han recollit signatures denunciant l'actitud del jutge de vigilància penitenciària número 1 de Barcelona, Ramón Manzanares Codesal, màxim responsable de les presons de la Model i Quatre Camins, centres que apleguen el 55,6% de la població reclusa.

Actualment, la comissió disciplinària del Consell General del Poder Judicial (CGPJ) ha obert diligències contra aquest jutge, denunciat per suposades coaccions a un reclús català. A més, el Col·legi d'Advocats de Barcelona ha interposat accions de caràcter penal contra

el jutge perquè es mostra "contrari als beneficis penitenciaris dels presos". Aquestes accions s'han coordinat amb les que també ha dut a terme la fiscalia de vigilància penitenciària i l'Associació Catalana de Juristes Demòcrates (ACJD). I és que, com diu Iñaki Rivera, advocat especialista en dret penitenciar i membre de l'ACJD, "el jutge Manzanares té el mèrit que, en tres mesos de tenir el càrrec, ha estat capaç d'unir en contra seu uns sectors que fins ara anaven cadascun pel seu cantó".

Es dona el cas que Ramón Manzanares

la sala primera de l'Audiència Provincial de Barcelona, Fernández Oubiña; contra ell, ningú no s'hi fica, quan és el primer a sentenciar que 'a aquest el condemno perquè vull i, a l'altre, l'absolc perquè em dona la gana'. Per tant, és preferible un Manzanares, que és un bèstia però que és clar, que no els altres, que amaguen i condemnen".

REFORMA JUDICIAL A FONDS

Si hi ha tants presos a les preses, els responsables últims en són els jutges,

hauria d'anar acompanyada, però, d'una bona prevenció, en comunitats de barri integrades en grups multidisciplinars, amb una activitat cívica diària".

La població reclusa catalana augmenta a un ritme del 7% anual (el 43,5% dels presos estan actualment en situació preventiva), però cal tenir en compte que el nou Codi Penal que es prepara tipificarà un seguit de delictes nous que seran castigats amb la privació de llibertat. A més, en nom de la seguretat ciutadana, cada vegada més demanada, la *neteja* que es preveu fer amb vista als Jocs Olímpics i l'estat cada dia més policíac a què es sotmet la societat, faran que la taxa de creixement de la població reclusa sigui més alta.

La majoria dels delictes que es cometen a Catalunya són contra la propietat (53%), i d'aquests, la majoria tenen el origen en la droga. Per tant, una de les alternatives que es donen és la de la legalització de les drogues, fet que hauria d'anar acompanyat de la creació de centres específics de rehabilitació i tractament de toxicomanies.

En els casos de delictes contra la honestat (3%), bàsicament violacions, i contra les persones (5%), molts són comesos per persones amb desequilibris mentals, així doncs, potser fóra millor internar-los en algun centre de tractament psiquiàtric especial més que no en una presó.

Contra la salut pública o la seguretat viària es comet prop del 14% dels delictes. En aquests casos es podria instaurar la redempció de caps de setmana o el que s'anomena "reparació de la víctima". Amb tot, com ironitza Ignasi García Clavell, director general d'Institucions Penitenciàries, en el cas de les penes de cap de setmana, la persona "hauria d'estar molt normalitzada per complir-la, perquè tenir la voluntat, cada divendres, d'agafar el sarró i tancar-s'hi, no és fàcil, per molt que sigui en uns centres específics".

Una altra mesura que es demana és incloure en el nou Codi Penal la *privación* (llibertat de prova), que significa evitar l'ingrés a la presó de la persona que ha delinquit per primera vegada, tot sotmetent-la, ella i la família, a un control rigorós d'horaris, d'actes, de feina... Tot i així, hi ha sectors de juristes que no creuen en aquesta mesura i, en tot cas, l'accepten com un mal menor.

¿SANITAT A LA UVI?

Un mal, però, que sembla més difícil de remeiar és el de la situació sanitària a les

DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ RECLUSA PER DELICTES

— Homes (1-1-1990) — Homes (1-1-1991)
— Dones (1-1-1990) — Dones (1-1-1991)



VICTOR NAVARRO

és fill de José Luis Manzanares Samaniego, que havia estat magistrat de la sala segona del Tribunal Suprem i que actualment és vice-president del CGPJ i president de la Comissió disciplinària del CGPJ, que és el que ara ha acceptat a tràmit les dues primeres denúncies.

D'altra banda, tal com assenyala Teresa Sánchez Concheiro, advocada penalista, Manzanares no deixaria de ser un 'cap de turc', i hi afegeix: "A mi m'agradaria que tots els jutges fossin com ell, que almenys és més sincer, i llavors sabríem a què atènyer-nos. Hi ha jutges més injustos que Manzanares i ningú no s'atreveix a posar-s'hi en contra, com el president de

que són els que acaben dictant les sentències. En aquest sentit, haurien de ser els jutges, fiscals i advocats els que comencessin a reclamar altres tipus de condemnes alternatives a la presó. I és que, de fet, els sistemes privatius de llibertat no han demostrat, fins ara, ser gaire eficaços per fer disminuir la delinqüència. A més, la mateixa presó no dona prou *seguretat* a la societat, perquè "resulta que els que fugen són els presos més perillosos".

Així, Teresa Sánchez creu que "el sistema jurídic-penal s'hauria d'abolir i canviar-ne l'estructura per tribunals conciliadors de barri". Aquesta altra estructura

presons, fet que ha estat sovint motiu de queixa per les seves deficiències, tant pel que fa al nombre de personal sanitari com al material necessari per atendre degudament els malalts. Fins i tot, el Defensor del Poble, en el darrer informe deia que la situació sanitària de les presons catalanes és la pitjor de l'estat.

Si bé l'atenció als reclusos durant el dia podria ser perfectible, la situació s'agreuja durant la nit, quan als centres penitenciaris no queda ningú de guàrdia. "Moltes vides s'han salvat per la bona voluntat dels funcionaris o dels mateixos reclusos, que han hagut de fer un boca-boca d'urgència. Poques vides s'han salvat realment per acció facultativa", afirma Inaki Rivera.

Per la seva banda, Elies Rogent opina: "L'intern té els mateixos drets que qualsevol ciutadà quant a medicina. Hem de vetllar perquè, quan a una persona li faci mal el queixal, pugui anar a l'especialista; que els metges de capçalera facin els tràmits convenients i que el director de la presó no s'adormi a l'hora de fer la tramitació per poder traure aquesta persona". De tota manera, Elies Rogent adverteix que "ens fa molta por que, adduint la quantitat de metges per centre, acabem en una especialització de la medicina des del punt de vista penitenciari, i que amb això privem l'intern de recórrer a la sanitat pública".

Si el malalt necessita un trasllat hospitalari, el duen a l'Hospital Clínic de Barcelona, on hi ha una àrea per a confinats, amb 10 llits mixtos custodiats per la policia i, en cas de saturació, els reparteixen per les altres dependències del Clínic, sempre acompanyats d'un parell de policies armats, amb el consegüent perill en cas de moviment sospitosos per part del pres. L'any passat van ingressar al Clínic 398 malalts (un menys que l'any anterior), la majoria de la Model i Quatre Camins. Solien presentar símptomes febrils i, en un 80% dels casos, amb anticossos de la sida, com assenyalen fonts de l'hospital (la Direcció General d'Institucions Penitenciàries avalua els casos de reclusos amb anticossos en un 30% del total). La resta de malalts hospitalitzats ho van ser per casos de ferides, autolesions i post-operatoris.

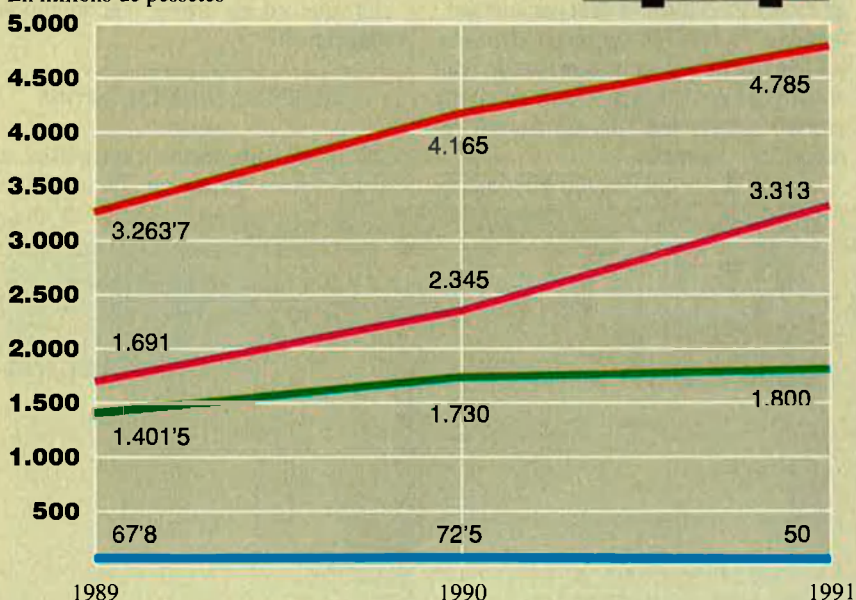
Actualment, a les presons catalanes hi ha, tant sols, un metge titular, el de la Model, i la resta és personal contractat. Amb tot, a mitjans d'aquest mé, la Generalitat ha convocat, per primera vegada, oposicions per cobrir places per a metges funcionaris de presons.

PRESSUPOSTOS D'INSTITUCIONS PENITENCIÀRIES

- Despeses personal
- Inversions obra nova
- Despeses corrents *
- Organismes autònoms (CIRE)

* Alimentació, aigua, manteniment, llum, telèfon, sanitat.

En milions de pessetes



VÍCTOR NAVARRO

Dels 1.838 treballadors que hi ha a les presons catalanes, 128 són personal sanitari (35 metges, 3 psiquiatres, 33 ATS i 30 auxiliars de clínica) i 338 són de rehabilitació. A més hi ha 37 metges especialistes (odontòlegs, ginecòlegs, pediatres...) amb contractes específics.

Enguany, el pressupost per a despeses corrents, que inclou la sanitat a més de l'alimentació, la llum, el telèfon, l'aigua..., és de 1.800 milions de pessetes. Per tant, per als 5.100 presos que hi ha de mitjana a Catalunya, el cost de manteniment d'un pres és de 352.753 pessetes per any.

PASSAT, PRESENT I FUTUR

Ara bé, la situació penitenciària, en general, ha millorat força des que la Generalitat va assumir-ne les competències, l'any 1984. En aquells moments la població reclusa era de 1.603 interns (el 18% del total de l'estat), la inversió de l'estat a Catalunya en matèria penitenciària era del 7% i la geografia penitenciària catalana era la pitjor de l'estat: la Model de Barcelona era poc menys que un infern, no hi havia a Catalunya cap hospital penitenciari ni cap centre especial per a malalts mentals, i

la presó de Quatre Camins encara no existia.

A hores d'ara, per a finals d'aquest mes s'ha previst la inauguració de la nova infermeria de la Model, que, per ordre judicial, va ser clausurada l'estiu passat després d'un motí l'origen del qual era el lamentable estat de la infermeria. Igualment, per a començament del mes que ve hi ha prevista l'obertura del nou centre de Brians, a Sant Esteve Sesrovires, amb una capacitat per a uns 800 interns penats i que disposarà, a partir de l'any que ve, d'un mòdul totalment independent per a recluses penades, amb una capacitat de 200 places. L'any que ve és preveu que entri en funcionament un mòdul hospitalari penitenciari a l'hospital de la mancomunitat Sabadell-Terrassa, amb una vintena de llits. I amb vista al 1993, la Conselleria vol construir un nou centre. Amb tot, com en el cas dels hospitals, com més places hi ha, més s'omplen. Així, doncs, la millor solució no deu ser construir noves presons.

Malauradament, els murs de les presons no s'han fet perquè els presos no s'escapin, sinó perquè la societat no vegi les pròpies vergonyes.

Sílvia Monfort